

Asia: VN/12531/2021

LAUSUNTOPYYNTÖ VAMMAISPALVELULAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTUKSESTA

Lausunnonantajan tausta

1. Vastaaajan taustaorganisaatio

Muu sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä tai yhteistoiminta-alue [Keski-Uudenmaan sote -kuntayhtymä]

Yleistä hallituksen esitysluonnoksesta

2. Ovatko esitysluonnoksen pykälät selkeitä?

Eivät pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Lainsäädännön käytäntöön soveltaminen tulee tuottamaan ongelmia. Lakiin olisi tarvittu useassa kohdin nykyistä tarkempia rajoituksia. Tämän lisäksi velvoittavien tietojen tulisi löytyä lakipykälästä, ei perusteluista.

Lakiin kaivattaisiin tarkennuksia velvoittavista vastuista, esim. hengityshalvauspotilaiden kohdalla. Vastuun jakautuminen tulee kuvata selkeästi etenkin vammaispalvelujen ja terveydenhuollon välillä.

3. Tukevatko pykälien perustelut hyvin lain soveltajaa?

Eivät pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Lakipykälissä ja niiden perusteluissa on epäselvyyksiä ja ristiriitaisuuksia. Lain määrittelyn tulisi olla selkeä jo itse pykälätekstissä. Epäselvyydet ja ristiriitaisuudet tulevat näkymään päätösten oikaisuvaatimusten lisääntymisenä sekä palveluprosessien hidastumisena.

4. Vahvistaako esitys vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Tarveperusteisuus korostuu vammaispalvelulain ja erityishuoltolain yhdistyessä.

5. Lisääkö esitys vammaisten henkilöiden osallisuutta yhteiskunnassa?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Laki vahvistaa vammaisten henkilöiden osallisuutta, mutta samalla on vaarana vastuun siirtäminen liiallisessa määrin peruspalveluista vammaispalveluihin.

6. Parantaako esitys vammaisen henkilön mahdollisuuksia saada yksilöllisen tarpeensa mukaisia palveluita vamman tai sairauden laadusta riippumatta?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Laki mahdollistaa yksilöllisten tarpeiden mukaiset palvelut, mutta yksilöllisen tarpeen arvioiminen voi olla vaikeaa. Nykyinen lakiluonnos antaa mahdollisuuden kirjaville tulkinnoille ja soveltamiskäytännöille. Liian epäselvät rajaukset voivat johtaa erilaisiin paikallisiin käytäntöihin lain tulkinnassa, jolloin eri alueilla asuvat asiakkaat eivät saa palveluja yhtenäisin ehdoin.

Yhteisöllinen asuminen esitetyssä muodossa voi tuottaa haasteita palvelun laadun valvonnassa. Kenellä on vastuu asiakkaan palvelukokonaisuudesta asumispalvelussa? Esitetyssä muodossa yhteisöllinen asuminen muodostaa yksityisille palveluntuottajille riskin, mikä osaltaan voi heikentää palvelujen saatavuutta.

7. Mitä haluaisit ehdottomasti säilyttää esityksessä ja miksi (asiakokonaisuus, pykälä, kohta perusteluissa tms.)? Mainitse avovastauksessa (lyhyesti) enintään kolme asiaa.

-

1.

Ikääntymisrajaus (ehdotettua lakia ei sovelleta henkilöön, jonka toimintakyvyn heikentyminen johtuu pääasiassa korkeaan ikään liittyvästä vammasta, sairaudesta tai rappeutumisesta).

2.

Liikkumista tukevissa palveluissa huomioidaan myös kutsu- ja palveluliikenne julkisena esteettömänä liikenteenä ja korostetaan julkisen liikenteen ensisijaisuutta.

3.

Vammaisen henkilön aktiivisen osallisuuden korostaminen avun ja tuen tarpeiden arvioinnissa, palvelusuunnittelussa ja palveluiden toteuttamisessa. Säännöksillä asiakassuunnitelmaan sisällytettävistä asioista eri palvelujen osalta korostetaan asiakassuunnitelman merkitystä.

8. Mitä haluaisit ehdottomasti poistaa tai muuttaa esityksessä ja miksi (asiakokonaisuus, pykälä, kohta perusteluissa tms.)? Mainitse avovastauksessa (lyhyesti) enintään kolme asiaa.

-

1.

Vammaispalvelulain soveltamisessa tulee ongelmia sijoitettaessa lapsi lain perusteella asumaan kodin ulkopuolelle lastensuojelulain sijasta. Olisi tärkeää miettiä miten lapsen oikeudet voitaisiin parhaiten turvata. Vammaispalvelulaissa ei ole velvollisuutta jälkihuoltoon kuten lastensuojelulaissa. Vammaispalvelulaki ei ohjaa lapsen ja huoltajien suhteen tukemiseen, kuten lastensuojelulaki.

2.

Lakiluonnoksen pykälästä 7 (valmennus) tulisi poistaa vammaisen lapsen varhaiskasvatus. Varhaiskasvatuslaki takaa kaikille lapsille subjektiivisen oikeuden varhaiskasvatukseen ja oikeuden kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen. Lisäksi varhaiskasvatuslaki määrittelee oikeuden tuettuun varhaiskasvatukseen silloin, kun lapsi tarvitsee yleistä tukea, tehostettua tukea tai yksilöllisesti suunniteltua erityistä tukea esimerkiksi vammaisuuden vuoksi. Varhaiskasvatuslain säädökset sellaisenaan takaavat vammaiselle lapselle hänen tarvitsemansa yksilölliset palvelut. Tälläkään hetkellä kehitysvammalain perusteella tehty päätös kuntouttavasta päivähoidosta ei käytännössä muuta varhaiskasvatuksen sisältöä tai järjestämistapaa, vaan tuki suunnitellaan ja tuotetaan varhaiskasvatuksen osana ja toteutustavoin. Perheiden kannalta kuntouttava päivähoito on näkynyt palvelun maksuttomuutena. Mikäli tämä halutaan jatkossa säilyttää, voitaneen varhaiskasvatusta koskevassa asiakasmaksulaissa määrätä esimerkiksi, että tehostettua tukea tai yksilöllisesti suunniteltua erityistä tukea tarvitsevan lapsen varhaiskasvatuksesta ei peritä maksua.

3.

Erityisen tuen ja tuetun päätöksenteon nostaminen lainsäädäntöön tuntuu tarpeettomalta. Kyseessä on sosiaalihuollossa käytetty toimintatapa.

9. Ottaako esitys riittävästi huomioon vammaisten lasten tarpeet?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Lakiesityksessä huomioidaan lapsen tarpeet aiempaa paremmin, mutta siihen sisältyy kohtia, jotka tulevat aiheuttamaan haasteita ja eriarvoisuutta suhteessa muihin lapsiin, kuten aamu- ja iltapäivähoidon sekä loma-aikojen hoidon ostamisen kieltäminen kuntien toteuttamana. Myös tässä kohtaa siirretään painetta peruspalveluista kohti erityispalveluja eli perusopetuksesta vammaispalveluihin.

10. Voidaanko esityksen mukaisilla palveluilla vastata kattavasti hengityshalvauspotilaiden palvelutarpeisiin?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Ongelmia tuottaa jatkossa hengityshalvauspotilaiden hoitoringeille riittävän terveydenhuollon tuen ja osaamisen varmistaminen vammaispalveluiden organisaatiossa, josta puuttuu terveydenhuollon osaaminen ja henkilökunta. Hengityshalvauspotilaiden asema heikentyy lakiesityksessä myös taloudellisesti. Laki vaatii täsmennystä siltä osin, miten perusterveydenhuolto vastuutetaan omasta osuudestaan ja onko palvelu ajateltu toteutettavaksi henkilökohtaisen avun turvin. Henkilökohtaisessa avussa ei ole kelpoisuusehtoja (ei vaadita tiettyä koulutusta). Vastuu terveydenhuollon tehtävistä ei voi jäädä sosiaalihuollon toteutettaviksi.

Soveltamisala

11. Onko lain soveltamisala tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Lain piiriin pääsee jatkossa aiempaa enemmän erilaisista toimintarajoitteista kärsiviä henkilöitä. On vaarana, että nykyistä paljon suurempi osa sosiaalihuollon asiakkaista ohjautuu vammaispalveluihin. Sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen tulisi olla ensisijaisia ja vammaispalvelulain palvelujen on tarkoitettu palvelevan suhteellisen pientä asiakasryhmää.

Palvelut

12. Ottavatko valmennusta, henkilökohtaista apua ja erityistä tukea koskevat säännökset kokonaisuutena arvioiden riittävästi huomioon eri tavoin vammaisten henkilöiden tarpeet?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Vammaispalvelulain uudistuksen tavoitteena on (kappale 4.1.1), että laissa olevia palveluja tarvitsee vain suhteellisen suppea joukko haavoittuvimmassa asemassa olevia ihmisiä. Lakiin tehdyt linjaukset vaikeuttavat tämän tavoitteen toteutumista. Vammaispalvelulain mukaisten palvelujen myöntäminen (esim. henkilökohtainen apu joidenkin mielenterveysongelmien vuoksi) voi aiheuttaa passivoitumista, ei toimintakyvyn kohentumista. Myös erityisen tuen piiriin voi ohjautua huomattavasti nykyistä suurempi asiakasjoukko, jonka palvelut on tarkoituksenmukaista järjestää peruspalveluissa.

13. Onko valmennusta koskevien pykälien (7-8 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Pykälä vastaa suurelta osin nykyisen vammaispalvelulain sopeutumisvalmennusta, mutta tulkinta tästä laajenee tavanomaisten elämäntaitojen opetteluun. Palvelun piiriin tulee nykyistä enemmän

asiakkaita sekä kohderyhmä laajenee, jolla on vaikutuksia kustannuksiin. Säännöksessä on hyvää se, että tämä palvelu on määritelty määräaikaiseksi. Tarpeellista olisi tämän lisäksi määritellä palvelu määrärahasidonnaiseksi.

14. Esityksessä ns. kuntouttavan varhaiskasvatuksen järjestäminen vammaispalvelulain mukaisena valmennuksena edellyttää palvelun maksuttomuudesta säätämistä varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaissa ja kuntien menettämän asiakasmaksutulon korvaamista kunnille vuosittain osana tähän esitykseen käytettävissä olevaa valtionosuutta.

Onko varhaiskasvatuksen järjestäminen vammaispalveluna tarkoituksenmukaista?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi

Järjestäminen vammaispalveluna ei useinkaan vaikuta lapsen saamaan tukeen ja palveluun, vaan ainoastaan palvelun maksuttomuuteen. Varhaiskasvatuksessa paras osaaminen lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi on heidän omissa palveluissaan (Ks. Kohta 8).

15. Onko henkilökohtaista apua koskevien pykälien (9-11 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Henkilökohtaista apua koskevat pykälät selkeyttävät ja vakiinnuttavat tulkintoja mm. voimavaramäärittelyn osalta. Asiakkaalla katsotaan olevan riittävät voimavarat palvelun käyttöön, mikäli hän kykenee ilmaisemaan tahtonsa avun sisällöstä.

Henkilökohtaisen avun kohdalla omaisen toimimiseen henkilökohtaisena avustajana ei vaadita enää jatkossa erityisen painavaa perustetta. Lain väljentäminen nykyisestä tulee lisäämään kustannuksia ja omaisena toimivien henkilökohtaisten avustajien ja omaishoitajien välistä epätasa-arvoa. Perheenjäsenen/omaisen oikeuteen toimia henkilökohtaisena avustajana pitäisi edelleen olla erityisen vahvat perusteet. Toimiminen osana hoitajarinkiä voi olla tällainen peruste silloin, kun asiakas tarvitsee kokoaikaista avustajan läsnäoloa turvallisuussyistä (mahdollistaa perheelle omaa aikaa ilman ulkopuolisia henkilöitä). Omaisen toimimiseen avustajana pitää aina varmistaa vammaisen henkilön suostumus ja tahto. Erityisesti vammaisten nuorten ja nuorten aikuisten itsenäistymistä ja itsemääräämisoikeutta voi vaarantaa oman vanhemman toimiminen avustajana.

Lakiesityksen mukaan jatkossa palveluun voi kuulua avustajan toteuttamia itsehoitoa vastaavia toimenpiteitä, jotka liittyvät terveyden ylläpitoon tai pitkäaikaisen sairauden ohjeiden mukaiseen hoitoon. Ohjauksen antaminen em. kohtiin määritellään terveydenhuollon vastuulle, joka vaatii toteutuakseen uudenlaista yhteistyötä vammaispalvelujen ja terveydenhuollon välille. Epäselväksi jää, ulottuuko (julkisen terveydenhuollon) ohjausvastuu myös ostopalveluna tai palveluseteleillä tuotettuun palveluun. Itsehoitoa vastaavien toimenpiteiden sisällyttäminen henkilökohtaiseen apuun voi aiheuttaa painetta siirtää kotihoidon palveluja saavia henkilöitä henkilökohtaisen avun piiriin (peruspalveluista erityispalveluihin). Lain tulisi määritellä, miten riittävä tuki järjestetään

hyvinvointialueella, mikäli asiakas ei ole kykenevä opastamaan avustajaansa em. hoitotoimenpiteiden suorittamisessa.

Henkilökohtaisen avun käyttöä laitostuntoutuksen ja sairaalahoidon aikana ei pitäisi mahdollistaa kuin aivan poikkeuksellisissa tilanteissa. Avustajan käytön perusteena ei saisi olla esimerkiksi sairaalan tai kuntoutuslaitoksen henkilökunnan vähäisyys tai osaamattomuus hoitoon liittyvissä asioissa eikä avustajalle saisi ohjautua hoitohenkilökunnalle kuuluvia tehtäviä, sillä henkilökohtaisen avustajan tehtävään ei ole koulutusvaatimusta.

Työnantajamalliin liittyvät määräykset riittävän selvityksen antamisesta vammaiselle henkilölle työnantajuuteen liittyvistä vastuista ja velvoitteista sekä edellytys vammaisen henkilön suostumuksesta ja asiakassuunnitelmaan vaadittavista kirjauksista ovat hyviä uudistuksia. Palkkaan liittyvät säännökset ja niihin liittyvä vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden huomioon ottamisen vaatimus toivottavasti takaavat kohtuullisen palkan myös silloin, kun työnantaja ja työsuhde eivät kuulu työehtosopimuksen piiriin.

Hyvinvointialueella on oltava lakiluonnoksen mukaan käytössä kaikki henkilökohtaisen avun toteuttamistavat. Olisi riittävää, että käytössä tulisi olla vähintään kaksi tapaa, jotka järjestäjä voi itse määritellä.

16. Onko erityistä tukea koskevien pykälien (12-13 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi

Pykälä tulee tällaisenaan mahdollistamaan hyvin erilaisia soveltamistapoja ja eriarvioisuutta epäselvyytensä vuoksi.

17. Onko erityisestä osallisuuden tuesta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 1 kohta)?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi

Osallisuuden tuki on pykälänä epäselvä. Keskeinen ajatus jää epäselväksi, joka tulee vaikeuttamaan pykälän soveltamista käytäntöön. Toiminnan toteuttaminen vaatisi uusien palvelujen ja osaamisen kehittämistä ja työntekijöiden koulutusta.

18. Onko tuetusta päätöksenteosta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 2 kohta)?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi

Mikäli tuetusta päätöksenteosta säädetään, tulisi myös määritellä millä edellytyksillä ja osaamisella palvelua voitaisiin antaa. Lisäksi tulisi määritellä palvelua toteuttavasta tahosta/ammattilaisesta. Palvelun kehittäminen ja toteuttaminen vaatii voimavaroja, osaamista ja koulutusta. Lakiluonnoksen tämänhetkinen määritelmä on hankalasti tulkittavissa.

Tuettu päätöksenteko on ensisijaisesti sosiaalipalveluissa käytetty menetelmä/toimintatapa, jonka tuominen lakiin tuntuu keinotekoiselta.

19. Onko vaativasta moniammatillisesta tuesta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 3 kohta)?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Käytännön työssä on havaittu tarve moniammatilliselle vammaispalvelujen ja terveydenhuollon henkilöstöstä koostuvalle tiimille, joka tukisi haastavissa tilanteissa mm. asumisen ja päiväaikaisen toiminnan toteutusta sekä arvioisi itsemääräämisoikeiden toteutumista ja rajoitustoimenpiteiden tarvetta.

Lääkietieteelliset ja kuntoutukseen painottuvat tutkimus- ja hoitojaksot erillisissä yksiköissä tulisi toteuttaa terveydenhuoltona ja lääkinnällisenä kuntoutuksena, ei vammaispalveluna. Tämä vastaisi yleisiä hoito- ja kuntoutuskäytäntöjä.

20. Onko asumisen tuen pykäläkokonaisuus (14-17 §) tarpeenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Huolta aiheuttaa asiakkaan toiveiden mukaisen palvelun järjestämisen esille tuominen, joka voi aiheuttaa painetta kustannusten kasvamiseen. Laajan tuen järjestäminen etenkin asiakkaan omaan kotiin on kallista. Pykälässä tulisi korostaa SHL:n mukaisten palvelujen ensisijaisuutta ja olisi riittävää, että nämä palvelut kuuluisivat SHL:n alle. Tarvittaessa vammaispalvelulaki voisi täydentää sosiaalihuoltolakia. Pykälä vaatii tarkempaa rajaamista.

21. Onko säännös vammaisten lapsen asumisesta kodin ulkopuolella tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Lapsen sijoittamisesta säätäminen yhden vammaispalvelulain pykälän perusteella ei ole missään nimessä riittävää. Lasta sijoitettaessa tulisi huolehtia myös lainsäädännön tasolla lapsen oikeudesta pitää yhteyttä perheeseensä. Vammaispalvelun sijoituksessa lapsi jää vaille jälkihuollon oikeutta ja mm. itsenäistymisvaroja. Jo nyt vammaisen lapsen oikeus lastensuojeluun on usein vaakalaudalla ja mahdollisuus sijoittaa lapsi vammaispalvelulain perusteella tulee hankaloittamaan tilannetta

22. Onko lyhytaikaista huolenpitoa koskeva pykälä (18 §) sisällöltään tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Jää epäselväksi missä tilanteissa aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestetään vammaispalvelulain perusteella ja missä tilanteissa perusopetuslain perusteella. Ongelmia on odotettavissa lain soveltamisessa. Lakiluonnoksessa kappaleessa 4.2.2.1 (vaikutukset hyvinvointialueiden ja kuntien toimintaan) todetaan, että hyvinvointialueet eivät voi jatkossa ostaa suoraan kunnilta vammaisten lasten aamu- ja iltapäivätoimintaa ja loma-ajan hoitoa. Jää epäselväksi millä tavalla hyvinvointialueiden kuuluisi em. toiminta jatkossa järjestää. Mikäli toimintaa ei järjestetä jatkossa perusopetuksen toteuttamana, nousevat kustannukset nykyisestä tasosta (mahdolliset erilliset tilat ja kuljetukset).

Perusopetuslain mukaisen aamu- ja iltapäivätoiminnan tulee koskea kaikkia vammaisia lapsia silloin, kun he pystyvät osallistumaan ryhmämuotoiseen toimintaan ja toiminta voidaan järjestää koulun henkilökuntaa ja tiloja käyttäen. Nykyinen koulujen yhteydessä järjestetty toiminta tukee parhaiten vammaisen lapsen yhdenvertaisuutta ja inklusiota. Esimerkiksi kehitysvammaisten lasten aamu- ja iltapäivätoiminnan eriyttäminen hyvinvointialueiden vastuulle olisi vammaisia lapsia syrjivää. Vain silloin, kun lapsi ei esimerkiksi käyttäytymisen haasteiden tai muiden syiden vuoksi pysty osallistumaan koulussa toteuttavaan toimintaan, voidaan hänelle järjestää yksilöllisesti korvaavaa toimintaa vammaispalveluna.

23. Onko päivätoiminnasta (19 §) tarkoituksenmukaista säätää vammaispalvelulaissa?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Palvelu kohdistuu selkeästi vammaisiin henkilöihin ja liittyy usein läheisesti myös asumisen tukeen ja vammaisen henkilön arjen kokonaisuuteen, että siitä säätäminen on perusteltua vammaispalveluna.

24. Onko tarkoituksenmukaista, että työtoiminnasta ja työllistymistä tukevasta toiminnasta ei säädetä vammaispalveluissa, jos niistä säädetään sosiaalihuolto- tai muussa laissa?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

Nykymuotoinen kehitysvammaisten henkilöiden työtoiminta jäänee kuitenkin suurelta osin ainakin aluksi vammaispalvelujen toteutettavaksi, vaikka perusteena olisi sosiaalihuoltolaki. Toisaalta työtoiminnan eriyttäminen päivätoiminnasta sekä lainsäädännössä että käytännössä luo todennäköisesti paremmat mahdollisuudet kehittää aidosti työllistymistä tukevia palveluja ja luoda vammaisille henkilöille väyliä tavalliseen työelämään.

25. Onko liikkumisen tuen toteuttamistapoja tarpeellista monipuolistaa 22 §:ssä ehdotetulla tavalla?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Lakiluonnoksessa on positiivista julkisen liikenteen ensisijaisuuden korostaminen.

26. Mikä on näkemyksenne liikkumisen tuen määrää (23 §) ja laajuutta (24 §) koskevista säännöksistä?

Epäselvyyksiä ja tulkintavaikeuksia tulee aiheuttamaan toiminnallinen lähikunta ja se, kuinka hyvin vammaisen henkilön oma näkemys otetaan huomioon matkustusaluetta määriteltäessä.

Positiivisena seikkana liikkumisen tuen määrän ja laajuuden kohdalla on mahdollisuus jaksottaa palvelu nykyistä pidemmälle aikavälille vammaisen henkilön niin toivoessa. Myös ns. matkabudjetin käytön mahdollisuus on toivottu uudistus.

27. Onko taloudellista tukea koskeva pykälä (25 §) tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Lakiluonnoksessa jää epäselväksi autoavustuksen suhde liikkumista tukeviin palveluihin, sekä tilanteet, joissa autoavustusta myönnetään, vaikka asiakas saisi liikkumista tukevia palveluja. Tämä aiheuttaa ongelmia lain soveltamisessa, sillä jää tulkinnanvaraiseksi, voidaanko autoavustus tulkita myös subjektiiviseksi oikeudeksi.

28. Vammaispalvelulaki käsitellään eduskunnassa syksyllä 2022. Tavoitteena on lain voimaantulo 1.1.2023. Siirtymäsäännöksillä on tarkoitus antaa hyvinvointialueille aikaa lain toimeenpanoon. Alkuvaiheessa päätösten muuttaminen uuden lain mukaisiksi vaatii paljon taloudellisia- ja henkilöstövoimavaroja. Tämän vuoksi uudet erityistä osallisuuden tukea ja tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tulevat voimaan vasta 1.1.2025.

Helpottavatko voimaantulo- ja siirtymäsäännökset (33 ja 34 §) lain toimeenpanoa?

Eivät riittävästi

Perustele tarvittaessa kantasi

Mikäli lakiin jää pykälä, jonka mukaan hyvinvointialue ei voi ostaa vammaisten lasten aamu- ja iltapäivätoimintaa sekä loma-ajan hoitoa kunnilta (perusopetukselta), tämän kokonaisuuden osalta tarvitaan pidempää siirtymäaikaa esim. palveluntuottajien kilpailuttamiseen tai omien työntekijöiden palkkaamiseen ja tila-asioiden järjestelyyn.

Uusi lainsäädäntö aiheuttaa työmäärän lisääntymistä sosiaalityössä kirjaamisen, asiakassuunnitelmien, päätöksenteon haasteiden ja linjaamisen tarpeen vuoksi.

Kehitysvammalaki

29. Vastaavatko kehitysvammalain (muutettuna) voimaan jäävät itsemääräämisoikeuden vahvistamista ja perusoikeuksien rajoittamista koskevat säännökset riittävästi väliaikaiseen sääntelyn tarpeeseen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Lakiluonnokseen tarvitaan täsmennystä siihen, miltä osin palvelut vaativan tuen alla ovat terveydenhuoltoa ja miltä osin sosiaalihuoltoa.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista

30. Ovatko sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Lakiluonnoksessa jää avoimeksi, kerrytetäänkö vammaispalvelulain perusteella sijoitettavalle lapselle itsenäistymisvaroja kuten lastensuojelulain perusteella sijoitetun lapsen kohdalla tehdään.

Liikkumista tukevissa palveluissa täytyisi olla mahdollisuus siihen, että palvelun tuottaja perii asiakkaan omavastuusuuden. Kyseessä on vammaispalvelujen suurin palvelu asiakasmäärän perusteella. Laskutuksesta on tullut järjestäjälle kohtuuton työmäärä.

31. Onko ehdotus vammaisen lapsen kodin ulkopuolisesta asumisesta perittävästä maksusta mielestäsi onnistunut?

Ei

Mikäli vastasit EI, miten säätäisit maksun perusteista?

Katsottaessa käyttövaroja vammaispalvelulain perusteella sijoitettu lapsi ei ole samanlaisessa tilanteessa kuin lastensuojelulain perusteella sijoitettu lapsi.

Esityksen vaikutukset

32. Antavatko esityksen arvioidut ihmisvaikutukset (vammaiset lapset ja aikuiset, iäkkäät henkilöt) oikean kuvan uudistuksen vaikutuksista?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Arviot vammaispalvelujen piiriin jatkossa ohjautuvista asiakkaista vaikuttavat lakiin tulossa olevien pykälien perusteella liian alhaisilta. Ikärajauksen vaikutukset vammaispalvelujen asiakkuuksien määrään tulevat esille toiminnassa vähitellen.

33. Onko arvio esityksen kustannus- ja henkilövaikutuksista mielestänne realistinen?

Perustele tarvittaessa kantasi

Työntekijöiden työmäärä lisääntyy, sillä lakiin jää paljon tulkinnallisuutta, joka lisää työmäärää lakia sovellettaessa. Myös asiakasmaksut työllistävät tarpeettoman paljon järjestäjää. Vaikuttaa siltä, että uudistuva laki lisää subjektiivisia palveluja. Etukäteen on hankala tietää, millaiseksi lain soveltamiskäytännöt muotoutuvat. Tässä on vaara kustannusten rajuun nousuun. Uudet palvelut piiriin pääsevät asiakasryhmät nostavat myös kustannuksia. Uusi laki painottaa palvelutarpeen arvioiden ja asiakassuunnitelmien merkitystä, jolla on myös vaikutuksia resurssitarpeeseen. Ikärajauksen lisääminen kaikkiin vammaispalvelulain palveluihin ei vaikuta kustannuksiin välittömästi, vaan näkyy vähitellen uusien palvelun piiriin tulevien asiakkaiden kohdalla. Ikärajaus lisää työmäärää esim. liikkumista tukevien palvelujen nykyisten asiakkaiden palvelujen arvioinnin ja uusien päätösten vuoksi. Kyseessä on asiakasmäärältään vammaispalvelujen suurin palvelu.

34. Muut vapaamuotoiset huomiot esityksestä.

Asiakasmaksut:

Tavanomaiseen elämään liittyvien maksujen laskuttamisen kierrättäminen hyvinvointialueen kautta on tarpeetonta. Näiden maksujen maksaminen suoraan palveluntuottajalle tulisi olla mahdollista.

Liikkumista tukevien palvelujen omavastuuosuuksien maksaminen yksittäisten matkojen osalta suoraan taksille vastaisi samanlaista käytäntöä kuin matkojen maksaminen julkisilla liikennevälineillä liikuttaessa. Tämä käytäntö on toiminut hyvin vuosikymmenien ajan. Maksujen perintä jälkikäteen hyvinvointialueen toimesta aiheuttaa erittäin suuren lisätyön ja henkilöstötarpeen. Vain kuukausiperusteiset omavastuut (mm. työ- ja opiskelumatkat) on perusteltua laskuttaa hyvinvointialueen toimesta.

Asumiseen liittyvät ateriat ja tavanomaiset hygieniatarvikkeet, saunamaksut yms. pitäisi hoitaa asukkaan ja palveluntuottajan välisin sopimuksin ja laskutuksin todellisiin kustannuksiin perustuen (ei kuukausikohtaisina ylläpitomaksuina), mikä korostaisi näiden olevan normaaleja elämään liittyviä kuluja, jotka ihmiset muutenkin hankkivat ja maksavat itse. Vain asiakkaan maksukykyyn perustuvat asiakasmaksut on perusteltua jättää hyvinvointialueen perittäväksi.

Vuori Katja

Keski-Uudenmaan sote -kuntayhtymä - johtava asiantuntija/vammaisten palvelut